

Ekskursion til østkystens radeløver

På en helt fantastisk flot efterårsformiddag den 14. oktober 2018 med blå himmel og høje temperaturer opholdt 40 medlemmer af Danmarks Naturfredningsforening Bornholm og Naturhistorisk Forening for Bornholm sig en stund i et krydsfelt mellem kultur og natur.

Man deltog i en ekskursion, hvis tema var ”**Klippekystens radeløver**” med **Tino Hjorth Bjerregaard** som leder, men med Tinos store viden om de såkaldte **kulturreliktpanter** blev turen en vandring gennem flere hundrede års natur- og kulturhistorie i et landskab, hvor mange af ekskursionsdeltagerne sjældent kommer, ja for nogle var det første gang, man besøgte stedet.

Ekskursionen samlede 40 deltagere med start i Ypnested

Tinos interesse for radeløver opstod på Hammershus, hvor han i mange år har samlet viden om stedets såkaldte levende fortidsminder og skrevet omfattende artikler herom.

Hans arbejdsplads, Naturstyrelsen havde modtaget den større donation til restaurering af ruinens murværk, men uheldigvis var den i sit forfald blevet vokseplads for en del relativt sjældne planter, herunder **Sort Radeløv**. Den var ifølge diverse floraer angivet for at være SJÆLDEN og her i landet KUN voksende på Bornholm.

Der opstod derfor naturligt det spørgsmål, jamen ”hvor sjælden er den i det hele taget på Bornholm i dag”?

Det blev startskuddet til en nøjere granskning af Sort Radeløvs udbredelse på Hammershus’ borgbanke og herfra ud i det bornholmske graniterræn.

Med basis i oplysninger fra tidligere floraværker om Bornholm, Bergstedts Bornholms Flora fra 1883 og Arne Larsens Bornholms Flora fra 1956 samt registreringer, foretaget af Peder Lütken i forbindelse med hans store Atlasundersøgelser 1985-1990, gik Tino først i gang med at afsøge disse tidligere voksepladser.

Foruden Sort Radeløv kom undersøgelsen også til at gælde **Rundfinnet Radeløv** samt **Nordisk Radeløv** og **Murrude**, som dog endnu ikke er truffet her på øen.

Alle Radeløver har den egenskab, at de beholder den grønne farve om vinteren, hvorfor undersøgelsen især er foregået i snefrie perioder vinter og tidligt forår og blev udvidet til at dreje sig om graniterrænet hele øen rundt fra Helligpeder over Hammeren til Nexø samt i de større sprækkedale.

Tino har efterhånden indsamlet et tilstrækkelig stort materiale om de tre arters forekomst på øen og er derfor gået i gang med at skrive en artikel om deres aktuelle status til tidsskriftet "Natur på Bornholm", men forventer dog ikke at få det færdigt til den kommende 2019-udgave.

Ekskursionen var henlagt til klippekysten mellem Ypnested og Krukkerenden med Baldershavn og Hvidhat. En kyststrækning, der i dag er domineret af bornholmsk naturskov med Fuglekirsebær, Skovelm, Ask, Spidsløn og Avnbøg som de dominerende træarter og en undervegetation af Hvidtjørn, Hyld, Hunderose, Brombær og Enebær. I det tidlige forår er skovbunden flot dækket af anemoner.

Men, der har boet mennesker på denne kyststrækning langt tilbage i middelalderen, og ved ekskursionens start kunne Tino fremvise en bevoksning af **Stolt Henriks Gåsefod**. En art, der som kulturplante tidligere er dyrket som foder for både mennesker og dyr, men som i dag er relativt sjælden med kun få kendte voksepladser tilbage på øen, bl.a. denne ene i Ypnested.

Stolt Henriks Gåsefod, fra tidligere på året

Lundgylden, fotograferet tidligere på året

Ligeledes blev der ved stien nær huset "Taman Sari" bemærket en relativ ny skærmpilante for Bornholm, **Lundgylden**. Den har spredt sig fra det haveanlæg, som lægen og plantekenderen Knud Gjellerup etablerede i en udstykning af kystskoven fra 1930'erne, og hvor han også fik den kendte arkitekt Kaare Klint til at tegne sit hus.

Lundgylden skulle ifølge Tino være indgået i de bornholmske kokkes repertoire for "krydderurter", men netop fordi, at den er en ny indført plante til øen/landet har der været en vis modvilje fra myndighedernes side i at give den det blå stempel til dette brug.

Planten har imidlertid en god evne til at sprede sig naturligt samt ladet sig sprede af folk, der har syntes, at den ville egne sig og pynte i egne haver, at den i dag findes udbredt på kysten fra Saltune i nord til Svaneke i syd.

Tino fremviser vokseplads for Sort Radeløv

Sort Radeløv i Almerenden

Det var langs klipperne og mellem de mange frostsprængte klippeblokke i **Almerenden**, at Tino viste nogle smukke bevoksninger af Sort Radeløv frem for de mange deltagere. Hidtil havde man anset arten for kun at vokse i klippesprækker, men her blev det med al tydelighed demonstreret, at de også kunne vokse i jord umiddelbart under klipperne.

I sine registreringer af artens voksepladser på øen har Tino fokuseret på voksestedet med hensyn til substrat og orientering i forhold til solen, hvilket vil fremgå i den kommende artikel.

Almerenden er en tidligere meget benyttet sti, som de lokale har benyttet for at komme til havet med lokaliteterne Almehullet og Baldershavn. I dag er den mindre brugbar, hovedsagelig på grund af de mange væltede Skovelme- og Asketræer på kryds og tværs.

Alligevel lykkedes det for hovedparten af deltagere at opleve en særdeles flot vokseplads for Rundfinnet Radeløv med mange flot udviklede enkeltplanter i en hulhed på den sydvendte væg i Almehullet.

En bevoksning, alle ekskursionsdeltagere var imponerede af og som man kunne tage med sig hjem i bevidstheden om, at der fortsat er steder på Bornholm, hvor det effektive erhvervsliv endnu ikke har lagt hindringer i vejen, og hvor naturen med sine mange naturelementer kan udvikle sig på naturens egne præmisser.

En flot bevoksning af Rundfinnet Radeløv i Almehullet – registreret af Tino Hjorth Bjerregaard

Således oplivet kunne de to naturforeninger slutte 2018-sæsonen af, og som et apropos til denne naturens mangfoldighed blev man i lufthavet over Ypnested vidne til et sandt lydorgie fra 80 kaldende Blisgæs, der efter at have krydset Østersøen nu var på vej ind over øen for herefter at fortsætte til vinteropholdsstederne på bl.a. Rügen.

Årets efterårsferie var således skudt godt i gang med masser af naturoplevelser – og så venter vi spændt på Tinos artikel om radeløvernes aktuelle status på Bornholm.